

Міністерство освіти і науки України Національний університет «Києво-
Могилянська академія» Факультет економічних наук
Кафедра економічної теорії

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь – бакалавр

на тему: **« СКАНДИНАВСЬКА МОДЕЛЬ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
ТА МОЖЛИВОСТІ ЇЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ»**

Виконала: студентка 4-го року навчання,

Спеціальність 051 Економіка

Яльницька Софія Віталіївна

Керівник: Курбет О.П.

Рецензент: Бондарчук Тетяна Леонідівна

Кваліфікаційна робота захищена
з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

« ____ » _____ 2023р.

Київ – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 СУТНІСТЬ СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ	5
1.1 Історія виникнення та розвитку Скандинавської моделі	5
1.2 Сучасні дослідження Скандинавської моделі	9
1.3 Основні принципи та характеристики Скандинавської моделі соціально-економічного розвитку	14
РОЗДІЛ 2 ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕКОНОМІК ДАНІЇ ТА УКРАЇНИ.....	19
2.1 Економічні показники Данії та України.....	19
2.2 Переваги та недоліки економік Данії та України	22
РОЗДІЛ 3 МОЖЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ.....	33
3.1 Аналіз можливостей та перешкод для запровадження Скандинавської моделі в Україні.....	33
3.2 Рекомендації щодо запровадження Скандинавської моделі в Україні ...	38
3.3 Потенційні результати та перспективи запровадження Скандинавської моделі в Україні.....	40
ВИСНОВОК.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку світової економіки, зокрема в Україні, актуальним є пошук ефективних шляхів стимулювання економічного зростання та підвищення добробуту населення. Один з таких шляхів – запровадження Скандинавської моделі економічного розвитку.

Ця модель є однією з найбільш успішних у світі. В країнах, цієї моделі великий акцент робиться на соціальну захищеність, взаємодію держави та бізнесу, високу якість освіти та охорони здоров'я, розвинену екологію та гендерну рівність. Модель базується на соціально-економічній системі, що забезпечує високий рівень життя для всіх громадян.

Актуальність теми полягає в тому, що запровадження скандинавської моделі економічного розвитку може стати вагомим фактором для підвищення конкурентоспроможності та стабільності економіки України, покращення якості життя громадян, зменшення соціальної нерівності та забезпечення екологічної безпеки. Крім того, дослідження скандинавської моделі економічного розвитку може сприяти полегшеній адаптації до нових економічних проблем, що виникають в Україні зараз. Це вимагає проведення детального аналізу та розробки рекомендацій для покращення економічної ситуації в країні.

Об'єктом дослідження є основні принципи та особливості національних моделей економічного розвитку.

Предметом дослідження виступає Скандинавська модель соціально-економічного розвитку та можливість її запровадження в Україні.

Метою даної дипломної роботи є дослідження особливостей Скандинавської моделі економічного розвитку та аналіз можливостей її запровадження в Україні. Завдання полягають у визначенні особливостей та

принципів скандинавської моделі, порівнянні економічних показників України та Данії як однієї з країн цієї моделі, визначенні можливостей та перешкод для її запровадження в Україні, а також аналізі стратегій та заходів для її запровадження.

В роботі використано такі методи як розрахунок кореляції для того, щоб визначити взаємозв'язок між рівнем ВВП та іншими економічними чинниками в Україні. Для цього розрахунку використано метод визначення коефіцієнта Пірсона та розрахунок кореляції за допомогою програми Excel. Також проведено аналіз даних (рівень безробіття, ВВП на душу населення, індекс сприятливості бізнесу в Данії та Україні), порівняльний аналіз економік Данії та України, прогнозування результатів впровадження моделі.

У роботі подальшого розвитку набуло дослідження Скандинавської моделі як альтернативного рішення для країни, що шукає шляхи до сталого розвитку та покращення якості життя своїх громадян. Зокрема, проводиться дослідження поєднання елементів ринкової економіки з високим рівнем соціального забезпечення та соціальної справедливості.

Результати дослідження можуть бути корисними для розробки стратегій та програм розвитку економіки України, а також для прийняття рішень владою щодо ефективного використання економічних ресурсів та забезпечення стабільності соціально-економічного розвитку країни.

Кваліфікаційна робота складається з вступу, 3 розділів, висновку та списку використаних джерел. В 2 розділі міститься 1 формула, 2 рисунка та 1 таблиця. Основний зміст роботи викладено на 49 сторінках.

РОЗДІЛ 1

СУТНІСТЬ СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

1.1 Історія виникнення та розвитку Скандинавської моделі

Скандинавська модель соціально-економічного розвитку виникла у Швеції, Норвегії, Данії та Фінляндії в середині 20 століття як реакція на соціальні та економічні проблеми того часу. Ця модель була спрямована на створення справедливого та забезпеченого суспільства, де кожен громадянин мав би доступ до соціальних послуг, медичного обслуговування, освіти та пенсійного забезпечення.

Особливістю Скандинавської моделі є високий рівень оподаткування, що дозволяє урядам забезпечувати широкий спектр соціальних послуг. Ця модель також ставить акцент на колективізм та соціальну взаємодопомогу, а не на індивідуалізм. Завдяки цьому підходу скандинавські країни досягли високого рівня соціальної справедливості та добробуту своїх громадян.

Розвиток скандинавської моделі був результатом поступового впровадження соціальних реформ та домовленостей між урядом, роботодавцями та профспілками. Цей процес включав в себе забезпечення мінімальних гарантій працівникам, встановлення соціальних страхувань та системи загального доступу до освіти та медичної допомоги.

На початку XX століття відбувався розвиток соціальної демократії в країнах Скандинавії, що передбачало державне втручання в економіку та соціальне життя країни. Зокрема тоді перед державою постало питання

скорочення рівня майнової нерівності за рахунок перерозподілу бюджету та допомога малозабезпеченим верствам населення в доступі до соціальних благ.

З 30-х по 70-ті роки ХХ століття виділяють дві основні політичні риси Скандинавської моделі. Перше – це те, що домінували соціал-демократичні партії у багатопартійній системі, які керували самостійно або через стабільні коаліції з іншими партіями. І друге – Скандинавські країни приділяли велику увагу соціальному партнерству та консенсусу між урядом, роботодавцями та профспілками. Ця корпоративна модель включала в себе систему колективних договорів, де роботодавці та профспілки узгоджували умови праці та соціальних пільг.

Також в 1930-х роках, під час відновлення економіки після кризи, викликані Світовою війною, були запроваджені соціальні програми зокрема в сфері освіти та надання медичних послуг. Це було зроблено з метою забезпечення однакового рівня життя для всіх громадян. Перш за все це була програма соціальної допомоги для малозабезпеченої частини населення. За цією програмою ця частка населення могла отримати матеріальну допомогу та допомогу в працевлаштуванні.

Т. Орлова в своїй праці «Скандинавські країни: втілення «лівої» ідеї у королівствах» також зазначала: «Політичної домінантою є прагнення добитися переходу тієї частини населення, яка потребує соціальних виплат, у виробничий сектор. Модерати навіть позиціонують себе як «сучасну партію трудящих». Нова влада вдалася до деяких трансформацій: зниження податків та державних витрат, закриття деяких урядових агенцій, розширення розпродажу комунального житлового фонду, звуження можливості відсутності на роботі з приводу хвороби, що призвело до значного зменшення кількості хворих тощо» [1, с. 47].

В сфері медичних послуг в Швеції була запроваджена система медичного страхування. Вона була обов'язковою для всіх громадян та мала на меті забезпечення населення безкоштовними медичними послугами. Якщо в Швеції ця програма була започаткована в 1930 році, то у Данії така ж програма з'явилась пізніше, в 1939 році. Утвердження таких програм, на мою думку можна вважати певною основою для подальшого розвитку системи охорони здоров'я країн.

Після Другої Світової війни ще більше уваги приділялося розробці системи соціального захисту населення. Основною метою цієї системи є підтримка з боку держави безробітного та соціально-незахищеного населення зокрема шляхом вільного доступу до отримання безкоштовних медичних послуг та можливістю здобуття освіти. Увага літній частині населення також приділялась – зокрема було запроваджено реформу загальної додаткової пенсії.

В той же час були запроваджені і програми в сфері освіти. Зокрема це доступність, обов'язковість та безоплатність шкільної освіти для всіх громадян, наявність соціальної стипендії для студентів. Наприклад в Норвегії загальна середня освіта була запроваджена в 1936 році, а можливість безкоштовної вищої освіти в університетах з'явилась вже пізніше, в 1956 році. Також на 50-60-ті роки припадає швидкий економічний розвиток скандинавських країн. Це дало змогу скандинавським державам забезпечити своїм громадянам більшу соціальну підтримку. Наступною важливою реформою в системі освіти була політехнічна реформа 2011 – 2014 рр. Нежива О. М. зазначає про цю реформу у Фінляндії таке: «Відповідно до програми уряду відповідальність за фінансування загалом передається уряду, а політехніки будуть самостійними юридичними особами. Ліцензії для забезпечення політехнічної освіти будуть переглянуті, з акцентом на якість і

вплив. Також політехнічне фінансування буде переглянуте та перебудоване, щоб краще підтримувати поставлені цілі. Політехнічні інститути будуть об'єднані у великі установи та з інноваційними високо-стандартними умовами компетенції, об'єднуючи один або більше політехніків з кожної фінської провінції» [2, с. 41].

Також дуже важливою сходинкою в історії Скандинавської моделі економічного розвитку є те, що держава активно співпрацювала з приватним сектором економіки. Велика увага приділялась розвитку малих підприємств та залученню іноземних інвестицій. Це давало змогу не тільки покращувати економіку країн, а і збільшувало кількість робочих місць для населення. Також зростала конкурентоспроможність економіки країн, спостерігався розвиток наукових технологій.

В 1990-х роках, коли в світовій економіці спостерігалось зростання рівня безробіття та загальна економічна нестабільність, скандинавські країни продовжували розвивати свою соціально-економічну модель, концентруючись на забезпеченні рівності населення в можливості отримання послуг та загальному підвищенні добробуту громадян.

Також дуже популярними в країнах Скандинавії були профспілки як одна з форм соціального партнерства. Вони фінансувались з державного бюджету та, окрім захисту робочих прав громадян, допомагали в забезпеченні високого рівня зайнятості.

Дуже велика увага приділяється забезпеченню однаково рівного мінімального рівня життя населення, що насамперед прослідковується у вже вищезгаданих сферах охорони здоров'я, освіти та праці.

Зараз, окрім покращення рівня економіки, країни Скандинавії активно займаються суспільно важливими проблемами, котрі в подальшому, безперечно матимуть позитивний вплив на покращення рівня життя населення

та економіки країн. Це зокрема проблеми гендерної рівності та рівності усіх людей, боротьба з глобальними негативними змінами клімату. З останніх таких оголошених проєктів - Норвегія оголосила про свої плани досягти нульових викидів парникових газів, а Данія має на меті впровадження заборони чи часткового обмеження продажу нових автомобілів, що працюють на бензині чи дизелі з 2030 року.

Скандинавські країни постійно вдосконалювали соціально-економічну систему дбаючи перш за все про рівень життя громадян. І забезпечення та підтримка такого високого рівня життя є однією з умов успішності такого тривалого існування цієї системи. Також хотілося б відзначити і про адаптивність самої системи до змін в світі, зокрема до світових криз та настроїв і бажань населення.

На прикладі країн зі Скандинавською моделлю стає зрозумілим, що поєднання ефективної економіки зі забезпеченням соціальних прав приводить до підвищення якості життя громадян та зменшення соціальної нерівності різних прошарків населення.

1.2 Сучасні дослідження Скандинавської моделі

Тема досліджень Скандинавської моделі соціально-економічного розвитку не втрачає своєї актуальності в сучасності. Досить часто з'являються нові праці по дослідженню певних аспектів моделі чи тому, які риси моделі ми можемо використати сьогодні для покращення економіки та загального благополуччя інших країн.

Однією з таких праць є «Скандинавська модель трансферу технологій: досвід та особливості» Дума О.І. [3]. У ній оцінка успішності трансферу технологій скандинавських країн відбувається на основі індексу людського

потенціалу, глобального індексу знань, індексу легкості ведення бізнесу, глобального індексу інновацій та конкурентоспроможності й індексу захисту прав власності. На основі даних цих індексів показується взаємозв'язок між високими значеннями цих показників по скандинавським країнам та високим технологічним рівнем ВВП. В цій праці розглянуто три країни зі скандинавською системою економічно-соціального розвитку: Швецію, Норвегію та Фінляндію. Також в праці вказано критерії «успішності» скандинавської моделі трансферу технологій. Серед них зазначається тісний зв'язок між державою та приватним сектором та дії з боку держави на підтримку і розвиток бізнесу; окрім державної підтримки, насамперед і фінансової, існує також безліч фондів та організацій, котрі фінансуються з боку держави, що також допомагають розвитку трансферу технологій. Важливим автор зазначає і продуманий чіткий політичний план в розвитку сфери трансферу технологій.

Дума О.І. в своїй праці зазначає, що: «Досвід Скандинавських країн демонструє, що забезпечити стійкий розвиток трансферу технологій у масштабах країни є реальним і досяжним завданням, виконання якого потребує продуманої політики і стратегічного проміжку часу (5–10 років). Структура економіки за цей період докорінно зміниться, що змінить рівень ВВП, конкурентоздатність технологічної продукції та вплине на низку макроекономічних показників держави.» [3, с. 177]. Я вважаю це дуже цікавою думкою, оскільки за такий відносно короткий період часу країна, що почерпнула для себе досвід зі скандинавської системи може значно покращити свої економічні показники, що в подальшому вплине і на позитивну зміну в структурі ВВП та рівні життя населення загалом.

У статті Дмитренка Д.О. «Характеристика скандинавської моделі правового регулювання трудових відносин (на прикладі Ісландії)». Автор на

основі аналізу законів у сфері трудового права Ісландії аналізує трудові відносини в цій країні. Це праця є корисною і з економічної точки зору, оскільки в ній зазначено про діяльність профспілок та їх успішність в забезпеченні великої кількості робочих місць для громадян: «Оскільки дві сторони спільно вирішують умови праці, дані умови можуть бути адаптовані до різних галузей, уникаючи суворих норм законодавства, що є вигідним, як для роботодавців, так і для працівників. Основа скандинавської моделі профспілок полягає у тому, що профспілки зобов'язуються усувати можливі страйки, поки існує колективний договір, в обмін на їх вплив на умови праці для робітників ... Завдяки діалогу з роботодавцями, вони виконують важливу роботу зі створення кращих умов праці» [4, с. 163].

Також в праці показано те, що держава зацікавлена не тільки в забезпеченні соціального захисту населення, а і в вирішенні проблеми «work-life balance», тобто тому, щоб громадяни могли успішно поєднувати роботу, участь в суспільному житті та своє приватне життя.

У статті «Особливості Скандинавської моделі регулювання ринку праці» І.І. Кичко та Л.М. Мекшун прагнуть провести дослідження ринку праці країн зі Скандинавською системою економічного розвитку для того, щоб отримані знання можна було використати для економік інших країн. В цій роботі чітко показані так звані дві сторони медалі щодо ролі держави в ринкових відносинах. З однієї сторони, держава не проти вільної ринкової економіки та намагається в неї не втручатися. А з іншої – держава регулює ринок праці та соціальний перерозподіл достатку громадян за допомогою податкової системи. Спостерігається певна вільна регуляція процесів ринку, котрі не створені штучно, а реагують на зміни в світі та всередині країни, підлаштовуючись під попит споживача. Але також в країнах Скандинавії

немає дуже великої класової нерівності. Держава забезпечує кожного громадянина мінімально необхідним для комфортного рівня життя.

І.І. Кичко та Л.М. Мекшун у моделі регулювання ринку виділяють чотири основних елементи: «...активна політика держави по зменшенню безробіття і зростанню зайнятості; політика солідарності; висока оплата праці; підтримка соціально важливих сфер національної економіки» [5, с. 8]. Також піднімається питання можливості використання цього досвіду в Україні, але перш за все зазначається, що насамперед в Україні потрібно стимулювати створення нових робочих місць, підвищити рівень оплати праці, працювати над заходами, котрі не даватимуть рівню безробіття зростати.

Зараз доволі велика увага приділяється дослідженню сфери трудових відносин та ринку праці. Це відбувається тому, що з досвіду скандинавських країн можна виокремити аспекти, котрі імовірно варто було б використати та запровадити і в інших країнах для покращення умов праці для населення, зменшення рівня безробіття та переходу до використання більшої частки інноваційних технологій на виробництві.

Сучасні дослідження Скандинавської моделі соціально-економічного розвитку дозволяють нам отримати глибше розуміння її особливостей, переваг та викликів. Ці дослідження підтверджують, що скандинавська модель може досягти високого рівня соціальної справедливості та економічного добробуту. Один з головних висновків полягає в тому, що високий рівень соціального забезпечення не заважає економічному зростанню, а навпаки, сприяє йому. Завдяки забезпеченню основних соціальних потреб громадян, таких як доступ до якісної освіти, медичних послуг та соціальної підтримки, створюється умова для підвищення продуктивності та розвитку людського капіталу.

Дослідження також показують, що скандинавська модель сприяє зменшенню соціальної нерівності в суспільстві. Великий рівень соціального

забезпечення та широкий спектр соціальних послуг забезпечує однаковий доступ до можливостей та рівні стартові умови для всіх громадян.

Однак, сучасні дослідження також вказують на виклики, з якими стикається скандинавська модель. Демографічні зміни, зростання міграції та економічна нестабільність ставлять під загрозу фінансову стійкість моделі. Тому необхідність постійної адаптації та реформування стає важливим аспектом для підтримки її життєздатності.

В цілому, сучасні дослідження скандинавської моделі підтверджують її успіх та ефективність у досягненні високого рівня соціального забезпечення, економічного розвитку та рівності. Вони також наголошують на важливості постійного оновлення та адаптації моделі до сучасних викликів, зокрема шляхом підтримки інновацій, підприємництва та гнучкого ринку праці.

Також варто зазначити певні негативні аспекти скандинавської моделі, такі як високі податки та надмірне регулювання, що можуть обмежувати економічну свободу та інновації. В частини населення, що несе велику фінансову відповідальність за систему соціального забезпечення може виникнути обурення відчуттям нерівності.

Незважаючи на ці виклики, скандинавська модель все ще залишається однією з найбільш успішних та популярних моделей соціального забезпечення у світі. Вона продовжує впливати на глобальну дискусію про те, як досягти балансу між економічним зростанням і соціальною справедливістю.

Відтак, дослідження також стверджують, що скандинавська модель може бути джерелом натхнення для інших країн у пошуку ефективних соціальних політик та моделей соціального забезпечення. Вона демонструє, що можливо поєднати економічне благополуччя зі створенням справедливості та добробуту в суспільстві.

1.3 Основні принципи та характеристики Скандинавської моделі соціально-економічного розвитку

Скандинавська модель економічного розвитку характеризується деякими основними принципами та характеристиками, які дозволяють досягти високого рівня соціального забезпечення, економічного добробуту та рівності.

Основними характеристиками скандинавської моделі є:

- Високий рівень соціального добробуту. Система соціального забезпечення надає широкий спектр соціальних послуг, таких як виплати допомоги по безробіттю, пенсії та соціальна допомога, що гарантує високу якість життя для громадян. Велика частина бюджету іде на те, щоб забезпечити належний соціальний захист для населення та однакову можливість доступу до соціальних благ з боку держави;
- Унікальна система оподаткування. Країни зі Скандинавською системою соціально-економічного розвитку мають особливу систему розподілу відсотків податку до рівня доходу. Тобто чим вищий у особи дохід – тим будуть і вищі податки, котрі особа повинна буде сплатити. Перш за все така система розроблялась для того, щоб не допустити нерівності в рівні життя та доходів громадян однієї країни. Високий рівень оподаткування забезпечує фінансування соціальних програм та послуг, таких як безкоштовна освіта, медична допомога та соціальна підтримка. Це дозволяє забезпечити однаковий доступ до основних потреб для всіх громадян.
- Ринок праці, що швидко адаптується до ситуації в сучасному світі. Також тут потрібно сказати, про те, що в скандинавських країнах дуже велика кількість профспілок. Це також допомагає в високому рівні задоволення населення своєю роботою та в підтримці високого

рівня зайнятого населення. Станом на 2019 рік в Ісландії 91,4% працівників є членами профспілок (що є найвищим показником в світі), в Данії – 67%, в Швеції – 65,2%, в Фінляндії – 58,8%, а в Норвегії – 50,4% [6].

- Велика увага приділяється інноваційним технологіям та пришвидшенню технологічного прогресу. Для розвитку цієї сфери виділяється велика частина бюджету, оскільки це допомагає в підвищенню рівня конкурентоспроможності економіки країн.
- Також в деяких джерелах визначається однією з характеристик Скандинавської системи наявність багатьох екологічних проєктів в країнах. Тобто важливим є не тільки джерела заробітку та покращення економіки, але і суспільно-важливі проблеми. Наприклад, боротьба зі зміною клімату, про яку згадує А. Лопанова [7] чи впровадження біоекономіки, що досліджує Любачівська Р.З. [8].
- І останнім пунктом я б хотіла виділити притаманний для країн зі Скандинавською системою соціально-економічного розвитку високий рівень життя та стабільну економіку. Це забезпечується високим рівнем доходів, збалансовану політику, якість життя, охорони здоров'я та освіти на високому рівні.

Важливо також відзначити, що скандинавська модель підтримує інновації та підприємництво. Це досягається шляхом створення сприятливого середовища для бізнесу, підтримки досліджень і розвитку, а також надання фінансової підтримки різним секторам економіки. Це стимулює інноваційні проєкти, підприємницьку активність та, як наслідок, позитивно впливає на економічне зростання.

Якщо щодо Швеції, Данії та Норвегії – їх приналежність до скандинавської моделі економічного розвитку не ставлять під сумнів, то щодо

того, чи можна відносити Фінляндію та Ісландію до цієї моделі соціально-економічного розвитку – досі є різні твердження та думки. Однією з тез чому Фінляндію та Ісландію не відносять до країн Скандинавською моделлю є те, що Фінляндія та Ісландія не є географічними частинами Скандинавії. Другим фактором є економічний, а зокрема те, що Фінляндія та Ісландія мають свої особливості в економіці, вони більш залежні від виробництва та експорту конкретних товарів (наприклад, паперу та деревини в Фінляндії, риби та алюмінію в Ісландії), а це відрізняє їх від інших скандинавських країн з більш розвиненою та диверсифікованою економікою. І третій фактор, що я визначила для себе – це соціальна політика. Хоча ця складова теж надзвичайно розвинена в цих двох країнах, але відмінності від скандинавських країн все ж присутні. Фінляндія має одну з найрозвиненіших у світі систем соціального забезпечення та допомоги безробітним, а Ісландія має більш розгалужену систему державних послуг для сільських мешканців.

Та все ж я є прихильницею того, що Фінляндія та Ісландія мають саме скандинавську модель соціально-економічного розвитку. Щодо аргументів на користь цього твердження, виокремлю такі:

- Фінляндія та Ісландія мають сильну соціальну державу з високим рівнем соціального захисту та допомоги. Це включає доступ до безкоштовної освіти та охорони здоров'я, допомоги при безробітті, пенсій, допомоги з догляду за дітьми та інші види соціальної допомоги.
- У Фінляндії та Ісландії забезпечено високу рівність та справедливість у розподілі доходів та соціальних послуг. Це означає, що всі громадяни мають однаковий доступ до ресурсів та можливостей.

- Фінляндія та Ісландія інвестують у зелені технології та енергоефективність, що сприяє зменшенню негативного впливу на довкілля та сталому розвитку.
- Економіки Фінляндії та Ісландії характеризуються високим рівнем технологічного розвитку та інноваційності, що дозволяє їм бути конкурентоспроможними на світовому ринку та залучати інвестиції у високотехнологічні сектори економіки.
- Фінляндія та Ісландія мають стабільну та надійну економіку, що забезпечує інвесторам та підприємцям високий рівень впевненості у вкладеннях та бізнесі.
- Фінляндія та Ісландія входять до переліку країн з найвищим рівнем якості життя за різними міжнародними рейтингами. Це включає високий рівень освіти, охорони здоров'я, культурних та розважальних послуг.

За даними «The Nordic Model: Scandinavia Since 1945» Мері Хілсон, Фінляндія та Ісландія мають багато характеристик скандинавської моделі, зокрема, високий рівень соціальної захищеності, гендерно-рівну соціальну політику, відносно високий рівень податкового навантаження, сильну роль профспілок у вирішенні соціальних питань та надання допомоги безробітним [9].

Крім того, згідно з дослідженням «The Nordic Model of Social Democracy» Даг Ейнар Торсена, Нік Брандаля та Ейвінд Братберга, Фінляндія та Ісландія мають високу якість освіти та охорони здоров'я, яка є однією з основних характеристик скандинавської моделі [10]. У Фінляндії високий рівень освіти пов'язують з її успішною інноваційною економікою, а Ісландія має високий показник тривалості життя та низький показник смертності від

серцево-судинних захворювань, що свідчить про успішну систему охорони здоров'я.

Отже, Скандинавська модель виникла як відповідь на соціальні та економічні виклики минулого століття і продемонструвала свою ефективність у досягненні високого рівня соціального забезпечення, рівності та добробуту для громадян. Її успіх лежить у поєднанні високого рівня оподаткування з ефективним управлінням ресурсами та розумним використанням соціальних програм.

У країнах, що прагнуть застосувати скандинавський підхід, важливо зрозуміти, що це не просто копіювання системи, але адаптація до власного контексту та урахування особливостей економіки, менталітету та передумов. Збалансований підхід до розвитку соціальних програм, підтримка економічної стійкості та постійна оцінка результатів є ключовими чинниками успіху в будь-якій моделі соціального забезпечення.

РОЗДІЛ 2

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЕКОНОМІК ДАНІЇ ТА УКРАЇНИ

2.1 Економічні показники Данії та України

У цьому розділі я порівнюю основні показники економіки Данії та України, такі як ВВП, інфляція, рівень безробіття, податки та соціальні виплати, інвестиції. Також зроблено аналіз даних, для того, щоб зрозуміти, в чому полягають відмінності між цими двома країнами.

Для порівняння з Україною я обрала Данію, тому що є важливим порівняти рівень економічного розвитку України та Данії як країни з високим рівнем життя та розвитку, оскільки Данія має високі показники економічного розвитку та соціального забезпечення. Також цікавим є порівняння систем оподаткування та регулювання економіки, цих двох країн, оскільки Данія має високі податки та розгалужену соціальну систему.

При порівнянні України з Данією звертається саме велика увага, що Данія є однією з провідних країн за показниками економічного розвитку в світі та у скандинавському регіоні. Данія має високий рівень ВВП на душу населення, низький рівень безробіття та відносно стабільну економіку. А ці показники можуть бути взяті за приклад для інших країн, у тому числі і для України.

Також варто відзначити, що Данія вважається однією з країн-лідерів у світі за індексом щастя та займає перше місце у світовому рейтингу легкості ведення бізнесу, що свідчить про високу ефективність її економіки. Такі результати були досягнуті завдяки Скандинавській моделі економічного розвитку, що може стати цікавим прикладом для України в контексті

подальшого розвитку її економіки. В Данії дуже розвинуте сільське господарство, основою якого є сімейні ферми. За 2020 рік експорт сільськогосподарської продукції в Данії був на 15832 мільйони євро [11]. В контексті сільського господарства Данія «зайняла свою нішу» тваринництва, що переважає в країні (близько 63,4%) [11]. Цей досвід є корисним для України в розвитку її сільського господарства, зокрема вирощуванні зернових культур. У всіх Скандинавських країнах найнижчі рівні корупції в світі, проте з поміж Скандинавських країн вже не перший рік лідирує Данія з Індексом Сприйняття корупції 90 [12].

Перш за все, я б хотіла розглянути такі економічні показники Данії та України як ВВП, інфляції, рівня безробіття, податків та соціальних виплат, інвестицій.

ВВП є одним з найважливіших показників стану економіки країни. За даними The World Bank, ВВП Данії за 2021 рік становив \$398,30 млрд, що є значно вище від ВВП України, який за той же період становив \$200,09 млрд. Це свідчить про те, що економіка Данії є значно розвиненішою, ніж економіка України [13, 14].

Інфляція - це показник, який відображає зростання цін на товари та послуги в країні. За даними The World Bank, у 2021 році інфляція в Данії склала 1,9%, тоді як в Україні вона становила 9,4%. Таким чином, можна зробити висновок, що рівень інфляції в Данії є більш стабільним порівняно з Україною [13, 14].

Рівень безробіття є іншим важливим показником економічної стабільності країни. За даними Європейського статистичного офісу, у 2022 році рівень безробіття в Данії становив 4,2%, що є досить низьким показником. У той же час, в Україні рівень безробіття у 2021 році становив 9,8%, що є значно вище [13, 14].

Податки та соціальні виплати є важливими показниками стану економіки країни. В Данії податки є досить високими, проте вони сприяють забезпеченню високого рівня соціального захисту населення. Зокрема, Данія має один з найвищих рівнів соціальних виплат у світі, включаючи пенсії, допомогу по безробіттю, допомогу сім'ям з дітьми та інші види підтримки. Також у Данії діє система загального забезпечення здоров'я, яка забезпечує медичне обслуговування для всього населення.

У порівнянні з Данією, в Україні рівень соціального захисту населення є низьким. На жаль, багато громадян України не мають доступу до якісної медичної допомоги та соціальних послуг, що свідчить про недостатній рівень соціальної підтримки.

Інвестиції є ще одним важливим показником, який може відобразити стан економіки країни. У Данії інвестиції загалом становлять більше 20% ВВП, що є одним з найвищих показників в Європі. Інвестиції в основні засоби також є значними - понад 16% ВВП. Основними напрямками інвестування в Данії є виробництво, нерухомість та транспорт [13, 14]. Україна ж, на жаль, має набагато нижчі показники інвестицій. За даними Всесвітнього банку, у 2021 році інвестиції в Україні становили всього 14,7% ВВП [13]. Це вказує на низький рівень інвестиційної привабливості країни для іноземних інвесторів, а також на проблеми зі стимулюванням вітчизняних інвестицій.

Отже, можна зробити висновок, що Данія має значно вищий рівень розвитку економіки в порівнянні з Україною. Система податків та соціальних виплат, зокрема у сфері охорони здоров'я та освіти, є досить високою, але це компенсується високими показниками рівня життя та соціальної захищеності населення. Також, Данія має високий рівень інвестицій, що свідчить про стабільний розвиток країни.

Крім того, на рівні інституційної спроможності, Данія значно випереджає Україну. Згідно з дослідженням "Doing Business 2020" Всесвітнього банку, Данія займає 4 місце у світі щодо сприятливості умов для бізнесу, тоді як Україна знаходиться на 64 місці. Також, Данія має високий рівень транспортної та енергетичної інфраструктури, що сприяє розвитку економіки [15].

Отже, хоча існує певна схожість між Данією та Україною за деякими економічними показниками, загалом стан економіки країн значно відрізняється. Необхідно зрозуміти, що Данія має більш розвинену інфраструктуру, вищий рівень життя та соціальних гарантій, а також сприятливі умови для бізнесу.

2.2 Переваги та недоліки економік Данії та України.

У цьому пункті я б хотіла детальніше розглянути переваги та недоліки економік Данії та України, проведемо аналіз економічних показників цих двох країн. Однією з головних переваг Данії є високий рівень життя, який досягається завдяки високій зайнятості та рівню заробітної плати. Крім того, Данія є лідером у сферах енергоефективності та використання відновлювальних джерел енергії. За даними ОЕСД, Данія має одну з найбільш конкурентоздатних та стійких економік у світі. Однією з головних переваг економіки Данії є високий рівень інноваційності та технологічного розвитку. За рейтингом Global Innovation Index 2022, Данія займає 10 місце серед 132 країн світу, що є дуже високим показником. У статті на порталі Bloomberg відзначається, що Данія відома своїми сильними дослідницькими та розробницькими потужностями, а також високими інвестиціями у науково-дослідну сферу [16,17,18]. Крім того, за даними ООН, у 2023 році Данія

зайняла друге місце у світі за індексом щастя. Відзначається, що в країні високі заробітні плати, стабільна економіка та сильна соціальна підтримка [19].

Згідно зі статтею «The Danish model – combining flexibility with security» від European Commission, «Данія має одну з найбільш розвинених інфраструктур у світі, яка включає сучасні дороги, залізниці, аеропорти та морські порти. Це робить Данію одним з найбільш конкурентоздатних транспортних вузлів у Європі та світі» [20]. Крім того, Данія також має розвинену інноваційну економіку та займає провідну позицію у світі щодо досліджень і розробок. За даними Global Innovation Index 2020, Данія посідає 8 місце у світі серед країн з найбільш інноваційними економіками.

Незважаючи на це, економіка Данії має свої недоліки. Одним з них є високі податки, які становлять значну частину доходів населення та бізнесу. Крім того, Данія має високий рівень залежності від зовнішніх економічних чинників, таких як міжнародна торгівля та відносини з країнами-сусідами. Високий рівень оподаткування також може спричинити певний тиск на бізнес та інвесторів. За даними PWC, Данія має один з найвищих рівнів оподаткування серед країн ОЕСР (фізична особа, яка є повним податковим резидентом Данії, як правило, оподатковуватиметься згідно зі звичайною схемою оподаткування до 52,07% в 2023 році). Крім того, у країні є високий рівень витрат на життя та побутові послуги, що може становити додаткове фінансове навантаження на громадян та бізнес [21].

Про недоліки економіки Данії йде у публікації на сайті The Local, зокрема, щодо сильної залежності економіки Данії від зовнішніх економічних факторів: «Економіка Данії має сильну залежність від зовнішнього експорту, зокрема від продажу своїх товарів на європейському ринку. Це може призвести до проблем у випадку кризи на європейському ринку» [22]. Крім того, в статті на сайті The Copenhagen Post зазначено, що «недоліком данської

економіки є високі податки та рівень життя, що може забезпечити високі соціальні стандарти, але може зменшити здатність країни конкурувати на світовому ринку» [23].

Україна має декілька переваг у своїй економіці. Зокрема, за даними сайту Index of Economic Freedom, Україна має «відносно низький рівень державного боргу, конкурентоспроможне податкове середовище та значні покращення у сфері підприємництва та розвитку фінансового ринку» [24]. Додатково, Україна має значний потенціал у сільському господарстві, зокрема вирощуванні зернових культур та експортує більше зерна, ніж будь-яка інша країна світу [13].

Розглянемо недоліки економіки України. Зокрема, за даними статистики Всесвітнього банку, Україна має незадовільний рівень управління державним сектором, низький рівень інвестицій та слабку інфраструктуру. Крім того, економіка України є залежною від зовнішніх чинників, зокрема від цін на енергоносії (за даними European Bank for Reconstruction and Development), що призводить до економічної нестабільності [25].

За даними Державної служби статистики України, у 2020 році ВВП країни зменшився на 4,2%, що є наслідком економічних викликів, зокрема пандемії COVID-19 та низького рівня інвестицій. Крім того, згідно з оцінками Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), Україна є однією з найбільш енергоінтенсивних країн світу, з надмірною залежністю від вугілля та інших вуглеводневих видів палива. Це може призвести до екологічних проблем та складнощів у відповідності до міжнародних стандартів [26].

Український малий та середній бізнес також стикається зі складнощами у відкритті та розвитку підприємств через високу бюрократію та низький рівень захисту прав власності.

Також проблемою в Україні є високий рівень бідності та нерівномірного розподілу доходів. Згідно з доповіддю ООН «Соціальний захист та соціальна інтеграція в Україні», в Україні 60% населення має доходи, які не перевищують мінімальну заробітну плату. «Нерівномірний розподіл доходів є однією з головних проблем України, що призводить до соціальної напруги та незадоволеності громадян», - зазначено в доповіді [27].

Щодо експорту, то в 2020 році експорт товарів та послуг з Данії становив \$136 млрд, а з України - \$49 млрд. Зокрема, найбільшими експортерами з Данії є фармацевтична продукція, харчові продукти та машинобудування, тоді як Україна експортує переважно зерно, залізну руду та металопродукцію [13,14].

Також слід відзначити, що у Данії високий рівень життя та соціального захисту, що може бути досягнуте за рахунок високих податків. У 2021 році середня заробітна плата в Данії склала \$69 388 на рік, тоді як у Україні - \$2 480 на рік. Однак, в Україні середня пенсія становить близько 4,5 тис. грн на місяць (близько \$170), тоді як в Данії вона складає близько \$2 500 на місяць. [13,14]

Крім того, в Україні існують деякі проблеми з корупцією та низькою якістю державних послуг. Згідно з дослідженням, проведеним Transparency International, в 2021 році Україна посіла 116 місце серед 180 країн у світі за рівнем корупції (що свідчить про необхідність подальшого розвитку антикорупційних заходів та змін в системі управління), тоді як Данія - 1 місце [28]. Згідно з доповіддю Всесвітнього банку «Зробимо більше, щоб забезпечити справедливість: боротьба з корупцією в Україні», корупція ускладнює бізнес-клімат, зменшує інвестиції та збільшує нерівність. «Корупція обмежує інвестиції в Україні, що обмежує потенційний економічний розвиток країни та знижує доходи населення», - зазначено в доповіді [13].

За даними порівняння економіки Данії та України, можна зробити висновок, що обидві країни мають свої переваги та недоліки. З одного боку, Данія має розвинену інфраструктуру, що робить її одним з найбільш конкурентоздатних транспортних вузлів у Європі та світі. Також Данія є лідером у світі за кількістю досліджень та розробок. Це дає можливість країні збільшувати свою конкурентоздатність та інноваційність. Однак, на економіку Данії сильно впливає зовнішній експорт, що робить її уразливою до проблем на світових ринках, а також високий рівень податків та життя, що може зменшити здатність країни конкурувати на світовому ринку.

У свою чергу, Україна має значний потенціал для економічного розвитку завдяки своїм природним ресурсам та географічному положенню. Україна є лідером серед країн Європи за кількістю технічних вишів та кваліфікованих кадрів у галузях ІТ та інженерії. Проте, на економіку України впливають проблеми у сфері корупції та низький рівень життя, що впливає на здатність країни залучати іноземні інвестиції та розвивати конкурентоспроможність своїх товарів і послуг.

Я вважаю доцільним дослідити залежність між ВВП на душу населення та рівнем безробіття в Данії та Україні. Для цього потрібно використати один з математичних методів статистичного аналізу даних - це кореляційний аналіз, який визначає ступінь залежності між двома змінними.

За даними Всесвітнього банку, у 2021 році ВВП на душу населення в Данії становив \$61435,3, а рівень безробіття - 4,1%. В Україні у той же час ВВП на душу населення становив \$3743,8, а рівень безробіття - 9,4% [13, 14].

Для обчислення коефіцієнта кореляції між рівнем ВВП на душу населення та рівнем безробіття використаємо програму Excel. У таблиці введемо дані для Данії та України:

Таблиця 2.1

Значення ВВП на душу населення та рівня безробіття для Данії

Данія		
Рік	ВВП на душу населення (USD)	Рівень безробіття (%)
2021	68007.8	5.1
2020	60915.4	5.6
2019	59593	5
2018	61591.9	5.1
2017	57610.1	5.8
2016	54664	6
2015	53254.9	6.3
2014	62549	6.9
2013	61191.2	7.4
2012	58507.2	7.8
2011	61753.6	7.8
2010	58041.4	7.8
2009	58163.3	6.4
2008	64322.1	3.7
2007	58483.1	3.8
2006	52027	3.9
2005	48799.8	4.8
2004	46511.6	5.2
2003	40458.8	5.4
2002	33228.7	4.3
2001	30751.7	4.2
2000	30743.5	4.5
Коефіцієнт кореляції		0.395033648

Складено автором на основі джерела [14].

Після цього виконаємо формулу кореляційного коефіцієнта у комірці
 Excel: =CORREL(B3:B24,C3:C24)

Отримаємо результат: $r = 0.395033648$

Цей результат показує позитивну залежність між ВВП на душу населення та рівнем безробіття в Данії. Позитивна лінійна залежність означає, що при збільшенні значення однієї змінної інша змінна також збільшується.

Таблиця 2.2

Значення ВВП на душу населення та рівня безробіття для України

Україна		
Рік	ВВП на душу населення (USD)	Рівень безробіття (%)
2021	4835.6	9.8
2020	3751.7	9.5
2019	3661.5	8.2
2018	3096.6	8.8
2017	2638.3	9.5
2016	2187.7	9.3
2015	2124.7	9.1
2014	3104.6	9.3
2013	4187.7	7.2
2012	4004.8	7.5
2011	3704.8	7.8
2010	3078.4	8.1
2009	2639.4	8.8
2008	4066.5	6.4
2007	3197.9	6.3
2006	2391.3	6.8
2005	1894.5	7.2
2004	1416.6	8.6
2003	1087.8	9.1
2002	911.9	10.1
2001	807.8	11.1
2000	658.3	11.7
Коефіцієнт кореляції		-0.521447613

Складено автором на основі джерела [13].

Коефіцієнт кореляції -0.521447613 означає, що існує помірна негативна лінійна залежність між досліджуваними змінними. У цьому випадку, значення -0.521447613 свідчить про те, що зі збільшенням однієї змінної, інша змінна має тенденцію зменшуватись, та є обернена залежність між цими змінними.

Це означає, що ризик економічного спаду в Україні вищий, ніж в Данії, оскільки в Україні відносно нижча ефективність використання капіталу та праці, незалежно від наявності інших факторів, таких як кількість витрачених грошей на дослідження та розвиток, галузева структура економіки тощо. Причиною цього може бути різниця у рівні освіти та професійної кваліфікації населення, недостатнє використання сучасних технологій, низька інвестиційна привабливість України для іноземних інвесторів, а також складна політична та економічна ситуація в країні.

У той же час, Данія володіє високою ефективністю використання капіталу та праці, що забезпечує їй більш стійкий економічний розвиток. Також, висока освітньо-кваліфікаційна база населення, високий рівень використання сучасних технологій та інвестиційна привабливість країни сприяють стійкому економічному розвитку Данії.

У випадку України, якщо кореляційний коефіцієнт дорівнює $r = -0.52$, то це може означати, що витрати державного бюджету на розвиток галузей економіки в Україні зменшуються в однаковій пропорції зі зростанням ВВП, що свідчить про подібну структуру державного бюджету у цих країнах. Однак, такий результат може бути недостатньо репрезентативним і потребує додаткового аналізу.

Для додаткового аналізу для економічних даних України потрібно використати формулу Пірсона. Для обчислення порівняємо ВВП на душу населення та індекс сприятливості бізнесу. Для розрахунку кореляційного

коефіцієнта між ВВП на душу населення та рівнем безробіття використаємо формулу Пірсона:

$$r = \frac{S_{xy}}{S_x S_y} = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}}$$

Формула 2.1

Де n - кількість спостережень, x та y - значення двох змінних.

- n (у нашому випадку, 4);
- ΣXY - сума добутків значень з двох змінних (ВВП та індекс бізнесу), узятих з усіх спостережень;
- ΣX та ΣY - суми значень кожної змінної за всіма спостереженнями;
- ΣX^2 та ΣY^2 - суми квадратів значень кожної змінної за всіма спостереженнями

Таблиця 2.3

Значення ВВП на душу населення та індексу сприятливості бізнесу для України

Україна	ВВП на душу населення, \$	Індекс сприятливості бізнесу
2017	2,196	1,61
2018	2,639	1,61
2019	3,143	1,64
2020	2,665	1,59

Складено автором на основі джерела [13].

У нашому випадку, підставляючи відповідні значення з таблиці, ми отримали такі числа:

$$n = 4$$

$$\Sigma X = 10643$$

$$\Sigma Y = 6,37$$

$$\Sigma XY = 34,415$$

$$\Sigma X^2 = 55351,47$$

$$\Sigma Y^2 = 6,44$$

Підставляючи ці значення в формулу, отримуємо:

$$r = (4 * 34,415 - 10,643 * 6,37) / \sqrt{((4 * 55351,47 - (10643)^2) * (4 * 6,44 - (6,37)^2))} \approx 0,9892$$

Результат, що вийшов свідчить про дуже сильну позитивну лінійну залежність між цими показниками. Це можна пояснити тим, що національний дохід та індекс сприятливості бізнесу є взаємопов'язаними і залежать один від одного. Високий рівень індексу сприятливості бізнесу може позитивно впливати на ВВП країни, стимулюючи розвиток бізнесу та залучення іноземних інвестицій. Тому, політики та економісти можуть використовувати ці дані для оцінки ефективності різних економічних стратегій та прийняття рішень щодо підтримки бізнесу та зростання ВВП.

Крім того, формула кореляції Пірсона має важливу перевагу. Вона дозволяє визначити не тільки наявність кореляції між змінними, але й напрямок цієї залежності (позитивний або негативний). Отже, використання формули кореляції Пірсона може допомогти нам зрозуміти, наскільки сильно залежні дві змінні та який є напрямок цієї залежності.

У результаті порівняльного аналізу економічних показників Данії та України, а також проведеного аналізу коефіцієнта кореляції між рівнем безробіття та ВВП на душу населення для обох країн та індексом сприятливості бізнесу та ВВП на душу населення для України, можна зробити кілька висновків.

По-перше, економічні показники Данії виявилися значно вищими, ніж у України. Данія має вищий рівень ВВП на душу населення, що свідчить про більш розвинену економіку. Також, індекс сприятливості бізнесу в Україні виявився нижчим порівняно з Данією, що може свідчити про менші умови для підприємництва та інвестицій у країні.

По-друге, аналіз коефіцієнта кореляції між рівнем безробіття та ВВП на душу населення для обох країн вказує на зв'язок між цими показниками. У Данії спостерігається позитивна кореляція між цими змінними, що означає, що високий рівень ВВП на душу населення може супроводжуватися вищим рівнем безробіття. Україна навпаки виявила негативну залежність між цими показниками, але при додатковому дослідженні спостерігається позитивна висока залежність між рівнем ВВП на душу населення та індексом сприятливості бізнесу. Порівняльний аналіз економічних показників між Данією та Україною викликає розуміння про те, що економічний розвиток залежить від комплексного підходу, який включає не лише макроекономічні показники, але й соціально-економічну інфраструктуру, інноваційну активність та політичну стабільність. Успішне економічне зростання потребує систематичних реформ та стратегічного управління, спрямованого на підтримку стійкого та збалансованого розвитку.

РОЗДІЛ 3

МОЖЛИВОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ СКАНДИНАВСЬКОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

3.1 Аналіз можливостей та перешкод для запровадження Скандинавської моделі в Україні

Скандинавські країни займають провідні позиції у світових рейтингах щодо якості життя, інноваційного розвитку та економічної свободи. Водночас, Україна має великий потенціал для розвитку, але й декілька серйозних проблем, таких як низький рівень життя, відсутність ефективного соціального захисту та високий рівень корупції. У зв'язку з цим, запровадження Скандинавської моделі економічного розвитку може стати важливим кроком на шляху до поліпшення ситуації в Україні. Разом з дослідженням можливостей запровадження Скандинавської моделі в Україні, необхідно також проаналізувати перешкоди, які можуть зустріти на цьому шляху. Такий аналіз допоможе зрозуміти, чи можлива реалізація Скандинавської моделі в Україні та які заходи потрібно здійснити для її успішної імплементації.

Запровадження Скандинавської моделі економічного розвитку може мати позитивні результати для України. Зокрема, за даними Європейського банку реконструкції та розвитку, країни Скандинавії відзначаються високим рівнем економічного зростання та рівня життя населення, що може стати стимулом для подальшого розвитку України. Крім того, Скандинавська модель передбачає широке використання екологічно чистих технологій та зелених інвестицій, що може позитивно вплинути на стан довкілля в Україні.

Згідно зі статистикою, скандинавські країни мають високий рівень інноваційності та розвитку ІТ-сектору. При підвищенні використання інноваційних технологій в Україні, можна покращити свої показники у цих галузях та залучити інвестиції у високотехнологічні проекти.

Згідно з дослідженнями, Скандинавська модель економіки демонструє високий рівень соціальної довіри та сприяє підвищенню якості життя населення. Також Норвегія, Данія та Швеція мають один з найвищих рівнів задоволення життя серед країн світу та найнижчий розрив у рівні доходів населення. Згідно з дослідженням київського інституту соціальної та політичної психології, скандинавські країни мають високий рівень довіри між людьми та міжнародними партнерами, що сприяє залученню інвестицій та підвищенню рівня бізнес-активності. Також, Скандинавська модель передбачає широку соціальну підтримку населення та систему соціального захисту. В Україні також існує високий рівень нерівності доходів, тому запровадження скандинавської моделі може сприяти зменшенню цієї проблеми. У своєму звіті про Україну Офіс Верховного комісара ООН з прав людини вказує на широкі соціально-економічні розбіжності і високий рівень нерівності доходів, особливо між міськими та сільськими районами [29]. У дослідженні Європейської комісії «2021 Association Implementation Report on Ukraine» зазначається, що нерівність доходів є однією з основних проблем українського суспільства, і вона залишається високою протягом останніх років [30].

Важливим є також і прогнозований позитивний вплив на підвищення рівня освіти та інновацій в Україні. Згідно з дослідженнями, країни скандинавського регіону витрачають значну частину свого бюджету на освіту та наукові дослідження. Високий рівень освіти та інновацій дозволяє скандинавським країнам бути конкурентоспроможними на міжнародній арені.

Вони мають високоякісних фахівців з різних галузей, що дозволяє їм розвивати передові технології та створювати нові інноваційні продукти. При запозиченні досвіду з Скандинавської моделі в Україні, покращення якості освіти та розвиток інноваційної сфери дозволить залучати більше інвестицій та розвивати високотехнологічні галузі та підвищити конкурентоспроможність української економіки. Успішна реалізація цієї моделі в сфері освіти та інновацій може привернути талановитих людей з-за кордону. Високий рівень освіти, сприятливі умови для досліджень та розвитку кар'єри можуть стати привабливими для іноземних студентів та вчених. Це допомагатиме обміну знаннями та технологіями.

В Україні вже є окремі позитивні зміни в напрямку Скандинавської моделі, зокрема в галузі енергоефективності та екології. Керівництво країни починає звертати увагу до екологічної безпеки та сталого розвитку, що є характерними рисою Скандинавської моделі. Окрім того, в Україні вже діють окремі інституції, які відповідають скандинавській моделі, зокрема, Національне агентство з питань запобігання корупції та Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження.

Отже, запровадження Скандинавської моделі економічного розвитку в Україні може мати багато переваг для країни, зокрема підвищення рівня соціального захисту населення, зменшення нерівності доходів, підвищення рівня освіти та інновацій.

Введення Скандинавської моделі економічного розвитку в Україні може бути складним завданням, оскільки це вимагає суттєвих змін в політичній, соціальній та економічній сферах країни. Однією з основних перешкод для запровадження Скандинавської моделі є відсутність ефективної системи податкового адміністрування в Україні. Проблема української податкової системи полягає не в величині податкового навантаження, а в їх несплаті,

маніпулюванні та корупції. Основні проблеми, які може вирішити запровадження скандинавської моделі в Україні – це відсутність ефективної системи податкового адміністрування, високий рівень корупції, нестабільність політичної ситуації та інвестиційна привабливість. Україна потребує реформування податкової системи, спрямованого на створення ефективної та прозорої системи податкового адміністрування. Для цього необхідно впровадити механізми, які зменшують можливості для маніпуляцій та корупції. Розробка та впровадження сучасних електронних систем контролю та звітності може значно полегшити процеси сплати податків і зробити їх більш прозорими та ефективними.

Крім того, в Україні високий рівень корупції, що знижує ефективність діяльності державних органів та підприємств і впливає на відсутність інвестицій. Якщо держава не зможе домогтися рівня прозорості та відкритості в управлінні, то рішення реалізації скандинавської моделі в Україні може бути неефективним.

Ще однією перешкодою для впровадження скандинавської моделі в Україні є недостатня рівність в розподілі багатства, а також відсутність ефективної соціальної політики. Соціальна політика скандинавських країн базується на принципі соціальної справедливості, що дозволяє забезпечити високу якість життя всім громадянам країни, а не тільки окремим верствам населення. Крім того, в Україні відсутня довіра до держави та її інституцій. За даними дослідження, проведеного Всесвітнім банком, Україна має один з найнижчих рівнів довіри до держави серед країн Європи та Центральної Азії [31]. Це ускладнює проведення реформ та розбудову ефективної державної системи, що є важливим елементом Скандинавської моделі.

Нарешті, ще однією з перешкод для запровадження скандинавської моделі в Україні є нестабільність політичної ситуації. Часті зміни урядів,

відсутність довгострокових стратегій розвитку, недостатній рівень взаємодії між різними галузями влади та недостатнє визначення пріоритетних напрямків розвитку держави становлять загрозу для введення Скандинавської моделі. Україна вже пройшла через кілька революцій та політичних криз, що створює невизначеність та непевність для бізнесу та іноземних інвесторів. Це ускладнює розвиток економіки та підвищення соціального захисту населення. Сьогодні, в умовах війни надзвичайно складно, якщо і не неможливо, перейти на іншу систему економічного розвитку. Наразі можна почати робити цей перехід поступово, запозичаючи ті аспекти Скандинавської моделі, котрі будуть «найпотрібніші» сьогодні. Це може бути підвищення рівня соціальної захищеності населення. Зокрема таких категорій, як постраждалих від війни громадян, тих, хто втратили годувальника під час воєнних дій та біженців. Варто почати з надання обов'язкового безкоштовного медичного страхування, забезпечити постійними соціальними виплатами та допомогти в працевлаштуванні таких категорій населення.

Окрім того, ще однією проблемою для вирішення якої варто використати принципи Скандинавської моделі є низький рівень життя населення та соціальні проблеми, такі як безробіття та низька зайнятість. Згідно зі звітом Міжнародного валютного фонду, Україна має один з найнижчих рівнів середнього доходу серед країн Європи та Центральної Азії [32]. Це означає, що при запровадженні Скандинавської моделі, яка передбачає високий рівень соціального захисту населення, необхідно розвивати економіку країни та забезпечувати стабільний ріст ВВП.

Також варто враховувати культурні відмінності та специфіку країни при впровадженні Скандинавської моделі. Поки що в Україні, переважає специфічна культура малого бізнесу, де пріоритетом є швидкий прибуток та

недостатнє усвідомлення про соціальну відповідальність та екологічні стандарти.

3.2 Рекомендації щодо запровадження Скандинавської моделі в Україні.

Зважаючи на вищезазначені перешкоди, важливо звернути увагу на конкретні заходи, які можуть допомогти впровадити Скандинавську модель економічного розвитку в Україні.

По-перше, необхідно створити ефективну систему податкового адміністрування, що забезпечує прозорість та неприбутковість податків, та боротьбу з корупцією в усіх сферах. Це дозволить збільшити довіру бізнес-спільноти та інвесторів до країни і залучити більше інвестицій. Тому, для того щоб запровадити скандинавську модель, необхідно реформувати податкову систему та підвищити її ефективність.

По-друге, необхідно покращити регуляторну політику, що полягає в розробці та впровадженні ефективної системи законодавства, що регулює діяльність бізнесу та інвестицій. Також важливо підвищити якість послуг державних органів, що забезпечує більш високий рівень взаємодії між державою та бізнес-спільнотою.

По-третє, необхідно розвивати інфраструктуру та покращувати якість освіти, що забезпечить створення більш сприятливого середовища для розвитку бізнесу та залучення кваліфікованої робочої сили.

По-четверте, важливо підтримувати і розвивати галузі, які є характерними для скандинавської моделі, такі як енергоефективність, екологічна безпека, соціальна підтримка та допомога менш забезпеченим групам населення.

По-п'яте, варто звернути увагу на політичну стабільність та підвищити рівень довіри до державних інституцій. Політична нестабільність є ще однією з перешкод для запровадження скандинавської моделі в Україні. Для досягнення стабільності необхідно проводити реформи та підвищувати довіру громадян до влади.

Також варто проводити постійну боротьбу з корупцією. Корупція є однією з основних проблем в Україні, яка стає перешкодою для запровадження скандинавської моделі. Стратегією для боротьби з корупцією може бути створення незалежних антикорупційних органів, які забезпечать ефективний контроль за діяльністю посадових осіб та викриття корупції.

Для запровадження Скандинавської моделі в Україні необхідно створити ефективну систему регулювання ринку, що забезпечить рівномірний розвиток економіки та захист прав споживачів.

Термін для впровадження цих рекомендацій розрахований на довготривалу перспективу і залежить від багатьох факторів, таких як політична стабільність, економічна ситуація, реформи в сфері податків та інші. Успішність Скандинавської моделі в Україні також залежатиме від багатьох чинників. Зокрема, налагодження ефективної системи податкового адміністрування, боротьба з корупцією та забезпечення політичної стабільності можуть допомогти втілити скандинавські принципи в українську економіку та суспільство. Важливо забезпечити необхідну підтримку з боку влади, громадськості та міжнародних партнерів, а також створити сприятливі умови для бізнесу та інвесторів.

3.3 Потенційні результати та перспективи запровадження Скандинавської моделі в Україні

Запровадження Скандинавської моделі в Україні може мати декілька прогнозованих результатів.

По-перше, це може призвести до зменшення рівня бідності та нерівності в країні завдяки соціальній та податковій політиці, спрямованій на забезпечення більшої рівності в доходах та доступі до основних послуг. Це може також позитивно вплинути на здоров'я та добробут населення.

Система соціального захисту, яка базується на принципах скандинавської моделі, передбачає допомогу громадянам у випадках безробіття, хвороби, інвалідності та інших складних життєвих ситуаціях.

Однією з головних складових Скандинавської системи є система забезпечення загальнодержавного медичного страхування, яка може знизити фінансовий тягар на населення у разі негайної медичної допомоги. Така система вже діє в деяких країнах Європи та Скандинавії і є успішною, оскільки забезпечує доступну та якісну медичну допомогу для всіх громадян без винятку. Крім того, у скандинавських країнах діє високорозвинута система пенсійного забезпечення, що гарантує гідний рівень життя для пенсіонерів та підвищує соціальну стабільність у країні. В Україні така система ще не повністю розвинена та потребує значних зусиль для її впровадження та вдосконалення.

Усе це може позитивно позначитися на якості життя населення та допомогти знизити рівень бідності у країні. Також, покращення рівня соціальної захищеності може стимулювати розвиток споживчого ринку та збільшення внутрішнього попиту на товари та послуги, що позитивно вплине на економічний зріст країни.

По-друге, це може позитивно вплинути на рівень корупції в країні завдяки більш ефективному та прозорому податковому адмініструванню, зменшенню бюрократії та забезпеченню більшої відповідальності чиновників.

Одним із ключових аспектів скандинавської моделі, що сприяє зменшенню рівня корупції, є висока прозорість та відкритість діяльності державних органів та компаній. Відкритість діяльності, в свою чергу, вимагає ефективної системи контролю та звітності. Отже, в Україні необхідно запровадити систему контролю та звітності на рівні державних органів та компаній, щоб забезпечити відкритість їх діяльності та зменшити ризик корупції.

Крім того, Скандинавська модель передбачає мінімізацію можливості конфлікту інтересів, що також може впливати на зменшення рівня корупції. Наприклад, у Данії чиновники зобов'язані декларувати всі свої доходи та маєток, а також відмовлятися від будь-яких ділових контактів з підприємствами, з якими вони мали справу у своїй державній роботі. У разі порушення цих правил, чиновник може бути звільнений.

По-третє, Скандинавська модель може позитивно вплинути на економіку країни завдяки розвитку інновацій, наукових досліджень, підтримці малого та середнього бізнесу та розвитку інфраструктури. Це може також зробити країну більш привабливою для іноземних інвестицій та підтримати розвиток міжнародної торгівлі.

Запровадження Скандинавської моделі може позитивно вплинути на економіку України в декількох аспектах. Перш за все, розвиток інновацій та наукових досліджень може стати драйвером економічного зростання, що забезпечить стає підвищення якості життя українців. За Скандинавською моделлю, значну увагу приділяють розвитку науково-технічної сфери та інновацій, відкриваючи нові можливості для економічного зростання. До того

ж, підтримка малого та середнього бізнесу є ключовим елементом Скандинавської моделі. В Україні, малі та середні підприємства складають значну частину економіки (станом на 2020 рік в Україні 355,7 тис од. середніх та 17,6 тис. од. малих підприємств, в той час як всього діючих підприємств – 373,8 тис. од.) [33, с. 3], але їм досі необхідна значна підтримка. Впровадження Скандинавської моделі може допомогти підтримати цей сектор економіки, забезпечуючи доступ до фінансових ресурсів та розвиваючи інфраструктуру для підтримки малого та середнього бізнесу.

Важливим є додати, що розвиток інфраструктури може позитивно вплинути на економіку країни. За Скандинавською моделлю, інфраструктура розвивається, щоб забезпечити комфортне життя для населення та ефективну роботу для бізнесу. В Україні, розвиток інфраструктури може підвищити якість життя українців та зробити країну більш привабливою для іноземних інвестицій та міжнародної торгівлі.

По-четверте, можливим результатом є також збільшення рівня соціальної захищеності населення. Скандинавські країни відомі своєю високою рівнем соціальної держави, що означає, що у них існує широкий спектр соціальних програм та послуг, які спрямовані на захист прав та інтересів громадян. Зокрема, до таких програм входять безкоштовна медична допомога, пенсійні та соціальні виплати, навчання та інші. В Україні також існують деякі програми соціальної захищеності, але вони часто не ефективні та не забезпечують необхідний рівень захисту для всього населення. Запровадження Скандинавської моделі може привести до зміцнення соціальної держави в Україні та розширення соціальних програм та послуг. Наприклад, в Україні можна розглядати запровадження безкоштовної медичної допомоги для всього населення, підвищення рівня пенсій та соціальних виплат, включаючи допомогу дітям та малозабезпеченим сім'ям.

По-п'яте, це може призвести до покращення стану довкілля та зменшення екологічної негативної дії на природу. Впровадження екологічних технологій та заходів, спрямованих на підвищення енергоефективності, можуть зменшити викиди шкідливих речовин та зменшити залежність від викопних палив. Це може мати додатковий економічний ефект, так як зменшення використання викопних палив може знизити вартість енергії та залучити інвестиції в розвиток відновлюваної енергетики.

Такі заходи можуть позитивно вплинути на життя людей, знизити рівень бідності та нерівності, а також забезпечити більш стійке та справедливе суспільство. Однак, для успішності Скандинавської моделі необхідно дотримуватись фінансової стійкості та економічної ефективності, щоб забезпечити фінансування соціальних програм та послуг.

Проте, слід зазначити, що для успішної імплементації цієї моделі в Україні потрібен не один рік та значні зусилля й інвестицій. Крім того, успіх такого проекту може залежати від багатьох факторів, таких як політична стабільність, економічна кон'юнктура, соціальний клімат та інші.

Впровадження Скандинавської моделі економічного розвитку в Україні може мати значний потенціал для покращення соціально-економічної ситуації в країні. Хоча це стикається з рядом перешкод, включаючи низький рівень економічної розвинутості та корупцію, застосування правильних стратегій та політик може допомогти Україні здійснити перехід до ефективної та стійкої економічної моделі. Рекомендації для успішного впровадження скандинавської системи можуть включати проведення певних реформ, спрямованих на боротьбу з корупцією, спрощення бюрократичних процедур та забезпечення стабільності в політичній сфері. Крім того, необхідно зосередитися на розвитку якісної освіти, інфраструктури та системи державної підтримки бізнесу. Скандинавська модель економічного розвитку в Україні –

це важливий крок та можливість для досягнення сталого та збалансованого розвитку країни.

ВИСНОВОК

У висновку варто зазначити, що Скандинавська модель економічного розвитку є успішним прикладом соціально-економічного устрою країн Швеції, Норвегії та Данії. Ця модель характеризується високим рівнем соціального захисту та державної підтримки громадян, що дозволяє забезпечувати стабільність та високу якість життя.

Порівняльний аналіз даних показав, що Данія має значно вищий рівень економічного розвитку, ніж Україна. Це пов'язано з багатьма факторами, такими як стабільність політичної та економічної ситуації, високий рівень інвестицій, розвинена інфраструктура та досить високий рівень життя населення.

Дослідження коефіцієнту кореляції в Україні було проведено за допомогою статистичного методу Пірсона. Цей метод дозволяє встановити наявність залежності між двома змінними і визначити міру їх взаємозв'язку.

У цьому дослідженні було використано дані з офіційних статистичних джерел про рівень життя та економічний розвиток України за останні роки. Після зібрання даних було проведено розрахунок коефіцієнту кореляції за допомогою спеціальної формули.

Отримані результати показали наявність певного рівня залежності між різними показниками економічного розвитку в Україні. Загалом, дослідження коефіцієнту кореляції в Україні показало, що існує ряд проблем, які потребують уваги і зусиль з боку уряду та бізнесу для подальшого розвитку економіки країни. Водночас, це дослідження підтверджує необхідність впровадження ефективних стратегій, включаючи скандинавську модель економічного розвитку, для забезпечення стійкого та збалансованого розвитку економіки України.

Отже, на підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що запровадження скандинавської моделі економічного розвитку може мати значний позитивний вплив на розвиток України. Незважаючи на те, що існують певні перешкоди та виклики для її впровадження, є ряд стратегій та заходів, які можуть бути використані для їх подолання.

Дослідження показало, що Україна має високий потенціал для розвитку освіти, охорони здоров'я та соціальної сфери, а також є можливість збільшити роль держави в економіці. За показниками, які визначають стан економіки, Україна постійно відстає від країн Європи та світу. Однак, запровадження Скандинавської моделі може допомогти вирішити багато проблем та покращити соціально-економічний розвиток країни.

У той же час, Україна стикається зі значними економічними викликами, такими як низький рівень життя, велика залежність від зовнішніх ринків, низький рівень інвестицій та ефективності підприємств, нестабільність економічної та політичної ситуації тощо.

Запровадження Скандинавської моделі може допомогти Україні в економічних показниках піднятися до рівня Данії, тим самим забезпечивши сталий розвиток економіки. Проте, для досягнення успіху в цьому напрямку, необхідно вирішувати значні виклики та проблеми, такі як боротьба з корупцією, розвиток інфраструктури, забезпечення правової стабільності, підвищення ефективності державного управління та розвиток інноваційної економіки.

Україна може взяти на озброєння Скандинавську модель та здійснити ряд заходів для її запровадження в країні. Це може привести до покращення якості життя громадян, зменшення рівня бідності та безробіття, підвищення економічного потенціалу країни та її привабливості для іноземних інвесторів. Однак, для успішного запровадження Скандинавської моделі в Україні

необхідно здійснити серйозні реформи, такі як боротьба з корупцією, модернізація освітньої та медичної систем, розвиток екологічної культури та багато інших.

Отже, впровадження Скандинавської моделі може стати важливим кроком для України в досягненні стійкого та сталого розвитку економіки, проте воно потребує значних зусиль та довгострокової стратегії для досягнення успіху.

Серед можливостей, які пропонуються для впровадження скандинавської моделі в Україні, є збільшення інвестицій у людський капітал, розвиток соціальної інфраструктури, забезпечення соціальної захищеності громадян, розвиток малого та середнього бізнесу, розвиток громадського сектору, а також забезпечення екологічності та енергоефективності.

Таким чином, запровадження скандинавської моделі економічного розвитку в Україні може стати ключовим кроком на шляху до покращення соціально-економічного розвитку країни. Потенціал України для її реалізації є великим, тому, я вважаю, варто активно працювати над впровадженням цієї моделі.

Однак, на жаль, є кілька причин, які можуть ускладнити або навіть запобігти успішному запровадженню скандинавської моделі в Україні. Серед них - відсутність в Україні відповідного правового та інституційного базису, а також культурних, соціальних та історичних факторів, які можуть перешкоджати впровадженню деяких скандинавських практик та цінностей.

Також важливо враховувати, що скандинавська модель є різномірневою, тобто різні країни скандинавського регіону мають свої варіації інституцій та підходів до економічного розвитку. Тому важливо відповідно адаптувати скандинавський досвід до умов та потреб України.

Загалом, я можу стверджувати, що запровадження Скандинавської моделі може бути дуже корисним для економічного розвитку України, проте для цього потрібно провести серйозну роботу зі створення правового та інституційного базису, підвищення рівня кваліфікації працівників, створення сприятливих умов для розвитку бізнесу та інновацій, а також зміни соціальної та культурної свідомості суспільства.

Окрім того, що було досліджено у цій роботі, є багато інших аспектів, які можуть бути досліджені щодо можливості запровадження Скандинавської моделі в Україні. Наприклад, можна дослідити рівень освіти та професійної підготовки населення, вплив етнічної та культурної різноманітності на економіку, роль громадських організацій у суспільному житті та багато іншого. У цілому, дослідження можливості запровадження Скандинавської моделі економічного розвитку в Україні може сприяти подальшому розвитку країни та покращенню якості життя її громадян.

Крім того, важливо враховувати, що кожна країна має свої унікальні особливості, тому не можна просто скопіювати модель іншої країни і сподіватися на успіх. Для того, щоб успішно запровадити Скандинавську модель в Україні, потрібно враховувати унікальність країни, а також проводити багато досліджень і аналізів, щоб зрозуміти, які підходи і стратегії будуть найбільш ефективними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Орлова Т. Скандинавські країни: втілення «лівої» ідеї у королівствах. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Історія» (Вип. 1). 2012 р. с. 46-49.
2. Нежива О.М. Історія успіху освітньої політики Фінляндії. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2022 р. с. 40-45. URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/39115/Nezhyva.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Дума О.І. Скандинавська модель трансферу технологій: досвід та особливості. 2021 р. с. 166-180. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25527/nzmened-166-180.pdf>
4. Дмитренко Д.О. Характеристика скандинавської моделі правового регулювання трудових відносин (на прикладі Ісландії). 2021 р. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/241539/239583>
5. Кичко І.І., Мекшун Л.М. Особливості Скандинавської моделі регулювання ринку праці. 2019 р. URL: <http://nvp.stu.cn.ua/article/view/177754/177621>
6. Statista. Countries with the highest percentage share of their workforce being members of labor unions worldwide as of 2020. URL: <https://www.statista.com/statistics/1356735/labor-unions-most-unionized-countries-worldwide/>
7. Лопанова А. Екологічні ініціативи Норвегії та Швеції у рамках міжнародних регіональних організацій. Випуск 3. 2013 р. с. 187-190. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/16672941.pdf>

8. Любачівська Р.З. Популяризація біоекономіки в скандинавських країнах як напрям інноваційної економіки. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 21. 2016 р. с. 12-15.
URL:
http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_21/economic_21_2.pdf#page=12
9. Мері Хілсон. The Nordic Model: Scandinavia Since 1945. 2008 р.
10. Даг Ейнар Торсен, Нік Брандаль, Ейвінд Братберг. The Nordic Model of Social Democracy. 2013 р.
11. Statistical Factsheet. Denmark. 2021 р. URL:
https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2021-12/agri-statistical-factsheet-dk_en_0.pdf
12. Corruption perceptions index. Transparency international. 2022 р. URL:
<https://www.transparency.org/en/cpi/2022>
13. The World Bank. Ukraine. URL:
<https://data.worldbank.org/country/ukraine?view=chart>
14. The World Bank. Denmark. URL: <https://data.worldbank.org/country/DK>
15. Doing Business. 2020 р. URL:
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/688761571934946384/pdf/Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf>
16. Global Innovation Index. 2022 р.
<https://www.globalinnovationindex.org/gii-2022-report>
17. Bloomberg. Denmark. URL: <https://www.bloomberg.com/quote/DK:IND>
18. OECD. Denmark. URL:
<https://data.oecd.org/searchresults/?q=Global+Innovation+Index>

19. The World Happiness Report. 2023 p. URL:
<https://worldhappiness.report/ed/2023/world-happiness-trust-and-social-connections-in-times-of-crisis/>
20. European Commission. The Danish model – combining flexibility with security. 2019 p. URL:
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/spol.12441>
21. PWC. Individual - Taxes on personal income. Denmark. 2023 p. URL:
<https://taxsummaries.pwc.com/denmark/individual/taxes-on-personal-income>
22. The Local. The pros and cons of living in Denmark. 2014 p. URL:
<https://www.thelocal.dk/tag/living-in-denmark>
23. The Copenhagen Post. The state of the Danish economy. 2019 p. URL:
<https://cphpost.dk/2023-05-17/news/danish-government-changes-tune-and-upgrades-growth-expectations-for-2023/>
24. Index of Economic Freedom. URL: <https://www.heritage.org/index/>
25. EBRD. Ukraine overview. URL: <https://www.ebrd.com/where-we-are/ukraine/overview.html>
26. OECD. Ukraine. URL: <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/supporting-energy-sector-reform-ukraine.htm>
27. Social Protection and Social Inclusion in Ukraine. European Commission. 2009 p.
28. Transparency International. Ukraine. URL:
<https://www.transparency.org/en/countries/ukraine>
29. UN Human Rights in Ukraine. URL:
<https://www.ohchr.org/en/countries/ukraine/our-presence>

30. 2021 Association Implementation Report on Ukraine. European Commission URL:
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_4706
31. The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/en/home>
32. IMF. Annual Report 2020. URL:
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2020/eng/>
33. Бортнік С. Функціонування малого і середнього підприємництва в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. 2022 р.
34. European Commission. Ukraine. URL:
<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/ukraine/>
35. World Intellectual Property Organization. Global Innovation Index 2021. 2021 р. URL: https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/2021/
36. Why Denmark is Home to the Happiest People in the World. 2017 р. URL:
<https://denmark.dk/people-and-culture/happiness>
37. Пивовар М. Взаємодія державної влади та опозиції в період демократичної трансформації: теоретико-правовий аспект. 2021 р. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vzaemodiya-derzhavnoyi-vladi-ta-opozitsiyi-v-period-demokratichnoyi-transformatsiyi-teoretiko-pravoviy-aspekt/viewer>
38. Statistical Factsheet. Denmark. 2021 р. URL:
https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2021-12/agri-statistical-factsheet-dk_en_0.pdf
39. Саєнко О.Р. Система оподаткування як інструмент мотивації розвитку підприємницької діяльності в Швеції та Україні.
40. Чала В.С., Бандюкова А.А., Вотченко Р.І. Аналіз економічних перетворень Румунії та Швеції: вибір економічного курсу для країни. 2017 р.

41. Elmer A.Å., Blomberg S. "Svensk socialpolitik" / 1988 —Å.
42. Карабаза І.А., Кожухова Т.В. Оцінка рівня інноваційного потенціалу економіки скандинавських країн. 2014 р.
43. Хома Н.М. Криза Скандинавської моделі соціальної держави: причини, наслідки, шляхи виходу. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/35020/116-Homa.pdf?sequence=1>
44. Сухонос В.В. Скандинавська модель місцевого самоврядування. 2018 р. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79775/1/Sukhonos_Scandinavian_model.pdf;jsessionid=0CC602F558CB9AE25FE6D9670986E0B8
45. Огієнко О.І. Тенденції розвитку освіти дорослих у скандинавських країнах (друга половина ХХ століття). 2009 р.